

Lovforslag nr. L 216. Fremsat den 18. februar 1988 af arbejdsministeren (Henning Dyremose)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold

§ 1

I lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold ophæves § 4, og i stedet indsættes:

§ 4. Afskediges en lønmodtager i strid med lovens bestemmelser, skal afskedigelsen underkendes, og ansættelsesforholdet opretholdes eller genoprettes, såfremt der nedlægges påstand herom. Dette gælder dog ikke for privat ansatte lønmodtagere, såfremt det i særlige tilfælde og efter en afvejning af parternes interesser findes åbenbart urimeligt at kræve ansættelsesforholdet opretholdt eller genoprettet.

§ 4 a. Afskediges en lønmodtager i strid med lovens bestemmelser, uden at afskedigelsen underkendes, skal arbejdsgiveren betale en godtgørelse.

Stk. 2. Godtgørelsen, der ikke kan være mindre end 1 måneds løn og ikke overstige 24 måneders løn, fastsættes under hensyn til lønmodtagerens ansættelsestid og sagens omstændigheder i øvrigt. Har ansættelsesforholdet været mindst 2 år, kan godtgørelsen ikke være mindre end 3 måneders løn.

§ 4 b. Skal arbejdsgiveren betale godtgørelse efter § 4 a, skal de øvrige ansatte, der ved deres handlinger forsætligt har medvirket til afskedigelsen, betale arbejdsgiveren hel eller delvis erstatning herfor. Det samme gælder foreninger, der har medvirket til afskedigelsen. Arbejdsgiveren kan endvidere kræve erstatning for rimelige udgifter, som er afholdt i forbindelse med fastsættelsen af godtgørelseskravet.

Stk. 2. Retten fastsætter det beløb, hver enkelt erstatningsansvarlig skal betale under hensyn til den pågældendes medvirken.

§ 4 c. Sager efter denne lov skal fremmes med størst mulig hurtighed.

Stk. 2. Retten kan under behandling af en sag om afskedigelse ved kendelse bestemme, at afskedigelsen ikke har virkning, før sagen er afgjort ved dom. Det kan ved dommen bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

§ 2

Loven har virkning for afskedigelser, der finder sted den 1. august 1988 eller senere.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lov nr. 285 af 9. juni 1982 om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold (Folketings-tidende 1981-82 (2. samling), sp. 798, 1423, 7763 og 8050; tillæg A, sp. 1599; tillæg B, sp. 863; tillæg C, sp. 497). Den gældende lov er optrykt som bilag 1 til lovforslaget.

Efter at Den europæiske Menneskerettigheds-domstol i sin dom den 13. august 1981 havde taget stilling til rækkevidden af Menneskerettighedskonventionens art. 11, vedtog Folketinget i 1982 foreningsfrihedsloven bl.a. med det formål at sikre, at Danmark overholder sine forpligtelser efter Menneskerettighedskonventionen.

I foreningsfrihedsloven er fastslået såvel den positive organisationsret, dvs. retten til at lade sig organisere, som den negative organisationsfrihed, dvs. retten til at forblive uorganiseret eller til ikke at lade sig organisere i en bestemt forening. Ved loven blev der endvidere fastsat en meget høj godtgørelse – indtil 78 ugers løn – for afskedigelser i strid med loven.

På trods af lovens vedtagelse må det konstateres, at der i de senere år har været en lang række tilfælde, hvor lønmodtagere er blevet afskediget, fordi de har været uorganiserede eller organiseret i en anden forening end flertallet på den pågældende arbejdsplads.

Den kendteste af disse sager er den såkaldte HT-sag, der fandt sin endelige afgørelse ved Højesterets dom af 24. oktober 1986 (U.f.R. 86/898 H). Dommen fastslog, at afskedigelsen af 8 buschauffører var i strid med foreningsfrihedsloven. Dommen fastslog endvidere, at loven ikke giver lønmodtagerne ret til genansættelse, men dommen fastslog også, at lønmodtagere, der afskediges i strid med loven, har krav på en godtgørelse.

Højesterets dom dannede baggrund for en fore-spørgselsdebat i Folketinget den 27. november 1986, hvorunder statsministeren bl.a. udtalte:

»Jeg har i dag på regeringens vegne givet tilsagn om, at regeringen møder med et lovgivningsinitiativ, som går ud på:

- 1) Principielt krav om genansættelse.
- 2) I særlige tilfælde, hvor det ikke lader sig gøre, en betydelig højere erstatning end den, som kendes nu.«

Med nærværende lovforslag fremlægger regeringen en række ændringer af foreningsfrihedsloven, med det sigte, dels at sikre lønmodtagerne i deres ansættelsesforhold uanset deres foreningsmæssige tilhørsforhold, dels i endnu højere grad at tilskynde arbejdsgivere til at afholde sig fra at afskedige lønmodtagere i strid med loven, og således bidrage til en reel sikring af foreningsfriheden.

Disse forslag omfatter:

- adgang til genansættelse ved afskedigelse i strid med loven,
- forhøjelse af maksimum for godtgørelsens størrelse,
- indførelse af en minimumsgodtgørelse,
- adgang for arbejdsgiveren til at få udgifter til godtgørelse erstattet hos de ansatte, der eventuelt har medvirket til afskedigelsen,
- indførelse af hurtig domstolsbehandling i sager om afskedigelse på grund af foreningsforhold, og
- mulighed for at tillægge sådanne sager opsættende virkning.

Indholdet i en *genansættelsesadgang* er:

- at det afgivne opsigelsesvarsel ikke får virkning og ansættelsesforholdet opretholdes, såfremt rettens afgørelse i sagen foreligger inden lønmodtageren skal fratæde, eller
- at lønmodtageren genindtræder i det tidligere ansættelsesforhold, såfremt rettens afgørelse foreligger efter at fratæden som følge af opsigelsen har fundet sted.

For offentligt ansatte er adgang til genansættelse ubetinget, såfremt den afskedigede lønmodtager ønsker dette. Ved offentligt ansatte forstås i denne sammenhæng lønmodtagere, som er ansat i henhold til kollektive overenskomster og aftaler, almindelige bestemmelser om løn- og arbejdsforhold eller individu-

el aftale, som er indgået eller godkendt af en minister eller kommunal myndighed.

For privat ansatte gives en snæver adgang til, at retten kan bestemme, at den afskedigede lønmodtager skal have en godtgørelse for afskedigelse i strid med loven, selv om lønmodtageren nedlægger påstand om genansættelse.

Lønmodtageren kan i alle tilfælde vælge godtgørelse i stedet for genansættelse.

Adgangen for arbejdsgiveren til at få sine udgifter til godtgørelse for afskedigelse i strid med loven *erstattet* hos de øvrige ansatte eller deres organisation, såfremt disse ved deres handlinger fortsættligt har fremkaldt afskedigelsen, skal ses på baggrund af, at der i langt de fleste sager, hvor en arbejdsgiver har afskediget en lønmodtager i strid med loven, har været tale om, at arbejdsgiveren har gjort dette efter pres fra de øvrige ansatte og eventuelt også deres organisation.

Det er regeringens opfattelse, at det i sådanne tilfælde er rimeligt, at de ansatte, som gennem deres handlinger forsættligt har medvirket til afskedigelsen, også skal erstatte arbejdsgiverens udgifter som følge af den ulovlige afskedigelse.

I tilfælde, hvor de ansatte har foretaget overenskomststridige handlinger, vil disse fortsat kunne indbringes for Arbejdsretten, som kan pålægge lønmodtagerne og eventuelt deres organisation bod. Nærværende forslag ændrer således ikke de arbejdsretslige regler.

Forslagene om *hurtig domstolsbehandling og opsættende virkning* skal ses i sammenhæng med, at der i sager om afskedigelse på grund af foreningsforhold må lægges vægt på, at ansættelsesforholdet så vidt muligt ikke afbrydes, eller at det hurtigt genoprettes.

Hvis lønmodtageren i nogen tid har været borte fra arbejdspladsen, er det vanskeligere at retablere ansættelsesforholdet. Resultatet kan meget vel blive, at selve tidsforløbet medfører, at en genansættelse ikke længere vil være rimelig.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til forslaget til ny § 4:

Bestemmelsen indebærer, at det er op til lønmodtageren selv, hvadenten denne er offentligt eller privat ansat, om vedkommende ønsker ansættelsesforholdet opretholdt eller genoprettet, eller om vedkommende i stedet ønsker en godtgørelse, såfremt det ved dom fastslås, at afskedigelsen er i strid med loven.

Bestemmelsen indebærer endvidere, at såfremt en offentligt ansat lønmodtager uretmæssigt afskediges på grund af foreningsforhold, har pågældende et

ubetinget krav på ved dom at få afskedigelsen underkendt, hvilket indebærer at ansættelsesforholdet skal opretholdes eller genoprettes.

For privat ansatte kan der ved dommen i stedet for genansættelse tilkendes den afskedigede en godtgørelse, såfremt det i særlige tilfælde og efter en afvejning af parternes interesser findes åbenbart urimeligt at kræve ansættelsesforholdet opretholdt eller genoprettet. Den primære sanktion er imidlertid, at ansættelsesforholdet opretholdes eller genoprettes.

En tilsvarende bestemmelse findes i forslag til lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov m.v. (L 158), som blev fremsat den 14. januar 1988.

Forslagets gennemførelse vil indebære, at en lønmodtager, der *afskediges*, og mener at afskedigelsen er begrundet i foreningsforhold, ved fogedretten vil kunne få nedlagt forbud mod, at ansættelsesforholdet bringes til ophør på et forud varslat tidspunkt. Betydningen heraf vil være, at lønmodtageren fortsat skal betragtes som ansat, og således har krav på løn m.v. – men lønmodtageren kan *ikke* ved fogedens hjælp gennemtvinge at komme til at *udføre* sit arbejde.

En begæring om fogedforbud kan indgives til fogedretten straks efter, at opsigelsen har fundet sted, og forbudssagen kan herefter påregnes behandlet i fogedretten inden for få dage. Finder fogedretten grundlag for at nedlægge forbud, påhviler det lønmodtageren inden 1 uge efter forbudets nedlæggelse at anlægge sag ved de almindelige retter med påstand om, at forbudet stadfæstes, og med påstand om, at arbejdsgiveren tilpligtes at anerkende, at afskedigelsen er i strid med lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold.

Overtræder arbejdsgiveren et nedlagt forbud, vil lønmodtageren uden at afvente udfaldet af den endelige dom straks kunne anlægge en privat straffesag mod arbejdsgiveren med påstand om straf af bøde eller hæfte og efter omstændighederne erstatning.

En lønmodtager, der har *fratrådt* sin stilling og mener at afskedigelsen er begrundet i foreningsforhold, vil kunne anlægge sag ved de almindelige domstole med påstand om genansættelse.

Har en lønmodtager efter en uberettiget afskedigelse *fratrådt* sin stilling, vil efterlevelse af en dom om genansættelse kunne søges gennemtvunget efter retsplejelovens § 535. Denne bestemmelse giver lønmodtageren adgang til under en privat straffesag at kræve arbejdsgiveren dømt til straf af bøde eller hæfte for at undlade at efterkomme dommens bestemmelse om genansættelse. Herudover vil arbejdsgiveren kunne dømmes til at betale løn, som om genan-

sættelse efter dommen var sket. Et tilkendt pengekrav vil kunne tvangsfuldbyrdes af fogedretten efter retsplejelovens almindelige udlægsregler.

Til forslaget til § 4 a:

En retsstridig afskedigelse af en lønmodtager på grund af vedkommendes foreningstilhørsforhold er en alvorlig krænkelse af den personlige frihed. Der bør i sådanne sager tilkendes den afskedigede betydeligt større godtgørelse, end der er retspraksis for i dag.

Det foreslås således, at der gives domstolene mulighed for at fastsætte en godtgørelse på indtil 24 måneders løn. Det foreslås endvidere, at godtgørelse for afskedigelse i strid med loven ikke kan fastsættes til mindre end 1 måneders løn. Hvis ansættelsesforholdet har varet mindst 2 år, skal godtgørelsen af domstolen ikke kunne fastsættes til mindre end 3 måneders løn.

Dette gælder såvel i tilfælde, hvor den afskedigede ønsker at få godtgørelse i stedet for genansættelse, som i de særlige tilfælde, hvor domstolen tilkender en lønmodtager, der har været privat ansat, en godtgørelse, selvom vedkommende har nedlagt påstand om genansættelse.

Den tilkendte godtgørelse skal dække den ikke-økonomiske skade, pågældende har lidt. Der er derfor intet til hinder for, at der ved siden af godtgørelsen ydes erstatning efter de almindelige erstatningsretlige regler.

Til forslaget til § 4 b:

Efter gældende ret må der antages at bestå en adgang for arbejdsgiveren til at få sit tab i forbindelse med betaling af en godtgørelse efter denne lovs regler erstattet af de øvrige ansatte og foreninger, såfremt dansk rets almindelige erstatningsbetingelser herfor er opfyldt.

Efter forslaget til § 4 b lovfæstes en særlig erstatningsregel for de øvrige ansatte og foreninger i det tilfælde, hvor arbejdsgiveren skal betale en godtgørelse for en afskedigelse i strid med lovens bestemmelser.

Efter den foreslåede regel skal de ansatte ved deres handlinger have medvirket til afskedigelsen. Dette kan ske gennem deltagelse i arbejdsnedlæggelser, fremsættelse af trusler og lignende. Har arbejdsgive-

ren foretaget afskedigelsen uafhængigt af de ansattes handlinger, dvs., at de ansatte ikke har været med til at fremkalde afskedigelsen, er de ansatte ikke erstatningspligtige, idet de ikke kan siges at have medvirket til afskedigelsen.

Ved kravet om, at de ansatte skal have medvirket fortsættligt, følger, at de gennem deres handlinger skal have tilsigtet, at lønmodtageren blev afskediget i strid med lovens bestemmelser.

Efter forslaget skal de ansatte betale arbejdsgiveren hel eller delvis erstatning. Fuld erstatning skal betales, når afskedigelsen udelukkende skyldes de ansattes handlinger.

Endvidere foreslås, at foreninger, der ved deres handlinger har medvirket til afskedigelsen, under tilsvarende betingelser skal betale erstatning for godtgørelsen.

Endelig foreslås, at arbejdsgiveren ud over hel eller delvis erstatning for godtgørelsen også skal kunne kræve erstatning for rimelige udgifter, som er afholdt i forbindelse med fastsættelsen af godtgørelseskravet, dvs. sagsomkostninger til lønmodtageren og egne sagsomkostninger til advokatbistand m.v.

Ved stk. 2 foreslås, at retten skal fastsætte det beløb, hver enkelt erstatningsansvarlig skal betale af en erstatning efter stk. 1. Fordelingen af erstatningen skal ske under hensyn til karakteren og omfanget af den enkeltes medvirken. Der er således ikke tale om solidarisk hæftelse.

Det bemærkes endelig, at loven om erstatningsansvar (lovbekendtgørelse nr. 599 af 8. september 1986) ikke finder anvendelse ved erstatning efter denne lov.

Til forslaget til § 4 c:

Da der i sager om afskedigelse på grund af foreningsforhold må lægges vægt på, at ansættelsesforholdet så vidt muligt ikke afbrydes, eller at det hurtigt genoprettes, foreslås, at disse sager af domstolene fremmes med størst mulig hurtighed.

En tilsvarende bestemmelse findes i § 275 a i borgerlig straffelov.

Det foreslås endvidere, at retten under en sag om afskedigelse ved kendelse skal kunne bestemme, at afskedigelsen ikke har virkning, før sagen er afgjort ved dom. Det kan ved dommen i sagen bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

Bilag 1

Lov nr. 285 af 9. juni 1982

Lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1. En arbejdsgiver må ikke afskedige en lønmodtager, fordi denne er medlem af en forening eller en bestemt forening.

§ 2. En arbejdsgiver må ikke afskedige en lønmodtager, fordi denne ikke er medlem af en forening eller af en bestemt forening.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, såfremt lønmodtageren ved ansættelsen var bekendt med, at arbejdsgiveren stillede medlemskab af en forening eller af en bestemt forening som betingelse for beskæftigelse i virksomheden.

Stk. 3. Stk. 1. finder endvidere ikke anvendelse, når en lønmodtager, der er medlem af en forening, efter ansættelsen gøres bekendt med, at medlemskabet er en betingelse for fortsat ansættelse i virksomheden.

§ 3. Lovens §§ 1 og 2 gælder ikke for lønmodtagere, der er ansat hos arbejdsgivere, hvis virksomhed som sit udtrykte formål har at fremme et bestemt politisk, ideologisk, religiøst eller kulturelt standpunkt, og den pågældendes foreningsforhold må anses for at være af betydning for virksomheden.

§ 4. Afskediges en lønmodtager i strid med lovens bestemmelser, skal arbejdsgiveren betale en godtgørelse.

Stk. 2. Godtgørelse efter stk. 1, der ikke kan overstige 78 ugers løn, fastsættes under hensyn til lønmodtagerens ansættelsestid og sagens omstændigheder i øvrigt.

§ 5. Loven træder i kraft den 1. juli 1982.

§ 6. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Ved Kongelig anordning kan loven sættes i kraft for Grønland.

Givet på Christiansborg Slot, den 9. juni 1982

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/ Svend Auken